

ВИСНОВОК
ПРО НАУКОВУ НОВИЗНУ,
ТЕОРЕТИЧНЕ ТА ПРАКТИЧНЕ
ЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ

Вівсюк Ірини Олександрівни

**на тему «Економічний потенціал підприємства готельного господарства»
на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 – Економіка**

Актуальність теми дисертації. Проблеми у розвитку сфери готельних послуг в Україні висувають підвищені вимоги до інструментів управління і, зокрема, до методів дослідження й оцінювання діяльності підприємств готельного господарства. Все більш чітко проявляється необхідність в удосконаленні відомих на сьогоднішній день і розробленні інноваційних рішень теоретичного та прикладного характеру, спрямованих на забезпечення ефективності діяльності підприємств готельного господарства. Отже, склалися об'єктивні передумови для застосування в системі управління діяльністю підприємств готельного господарства нового інструментарію, який дозволяв би проводити детальне дослідження, одержувати достовірну і повну інформацію про стан та можливості підприємства готельного господарства, яка б служила базою для розроблення та прийняття ефективних управлінських рішень. Ефективність діяльності підприємств готельного господарства на ринку готельних послуг у значній мірі визначається їх економічним потенціалом, який являє собою синтез фінансової, трудової, виробничо-експлуатаційної, маркетингової та репутаційної складових.

Окремі питання сутності та оцінювання економічного потенціалу підприємств розглядаються в наукових працях зарубіжних та вітчизняних вчених: Балацького О. Ф., Березіна О. В., Блек Дж., Бравермана А., Вебер В., Головач Т. В., Гурка А. І., Ждан О. М., Ігнатовського П. А., Краснокутської Н. С., Кузьміна О. Є., Лапіна Є. В., Лук'янової В. В., Міценко Н. Г., Олексюка О. І., Отенка І. П., Петті Н., Райана Б.,

Соколовської З. М., Федоніної О. С., Швиданенко Г. О. та ін. Проте, у розрізі цих досліджень постає питання про їхнє наповнення галузевим змістом та особливостями, притаманними сфері готельного бізнесу. Готельне господарство як самостійна галузь національної економіки має специфічні особливості, які об'єктивно впливають на методичні підходи до оцінювання економічного потенціалу підприємств готельного господарства.

Аналіз досліджень та публікацій з економіки та менеджменту у сфері гостинності показав, що за останні роки проблема вдосконалення методів дослідження діяльності підприємств готельного господарства викликала значний інтерес у науковців. Широке коло питань цієї проблеми досліджувалося у наукових працях вітчизняних вчених-економістів – Бойко М. Г., Босовської М. В., Бовш Л. А., Боцян Т. В., Ведмідь Н. І., Мазаракі А. А., Охріменко А. Г., Салімон О. М., Гранченко Л. В. та ін. Однак проблема розроблення інструментарію та методики оцінювання рівня стресостійкості економічного потенціалу підприємств готельного господарства ще не знайшла достатнього відображення у наукових дослідженнях. Залишаються невирішеними питання розроблення методики оцінювання стану економічного потенціалу підприємств готельного господарства, яка б враховувала не тільки кількісні характеристики, але й якісні, які б за допомогою системи показників-індикаторів відображали стан економічного потенціалу підприємства готельного господарства.

Отже, на сьогоднішній день проблема удосконалення методичного інструментарію оцінювання рівня економічного потенціалу підприємств готельного господарства постає досить гостро, що засвідчує її актуальність і зумовлює вибір теми дослідження, його мету та завдання. Подальше дослідження цих питань, а також впровадження у практику вітчизняних підприємств готельного господарства методик оцінювання економічного потенціалу та рівня його стресостійкості сприятиме як розвитку окремих підприємств готельного господарства, так і розвитку ринку готельних послуг загалом.

Новизна дослідження та отриманих результатів. Наукова новизна полягає у вирішенні актуальних наукових питань теоретико-методичного обґрунтування та розроблення практичних рекомендацій щодо формування, використання та розвитку економічного потенціалу підприємства готельного господарства. Основні положення і результати дослідження, які виносяться на захист та характеризують наукову новизну й особистий внесок автора, полягають у такому:

удосконалено:

– компонентну структуру економічного потенціалу підприємства готельного господарства, яку, на відміну від існуючих, доповнено репутаційним потенціалом, складовими якого є позитивний імідж підприємства, висока якість обслуговування, споживча лояльність, що дозволяє посилити його стресостійкість та розробити комплекс заходів, спрямованих на подолання кризових явищ, забезпечення конкурентоспроможних позицій на ринку готельних послуг, зростання обсягів діяльності та фінансових результатів підприємства готельного господарства у поточному та майбутньому періодах на основі використання наявних ресурсів;

– науково-методичний підхід до визначення інтегрального показника економічного потенціалу підприємства готельного господарства, який, на відміну від існуючих, базується на експрес-оцінюванні фінансової, кадрової, виробничо-експлуатаційної, маркетингової та репутаційної компонент, що дає змогу оцінити вплив кожної компоненти на рівень економічного потенціалу підприємства готельного господарства та забезпечує комплексність, системність і завершеність процедур оцінювання;

– науково-методичні підходи до оцінювання результативності використання економічного потенціалу підприємства готельного господарства, які, на відміну від існуючих, базуються на визначенні втрат від неефективного використання фінансового, кадрового, виробничо-експлуатаційного, маркетингового, репутаційного потенціалу та зіставленні результатів оцінювання із вартістю формування економічного потенціалу, що дозволяє

спрогнозувати показники розвитку підприємства готельного господарства в умовах турбулентного зовнішнього середовища;

– науково-методичні засади визначення рівня стресостійкості підприємства готельного господарства, які, на відміну від існуючих, орієнтовані на ідентифікацію та структуризацію процесу оцінювання фінансової, операційної та репутаційної компонент стресостійкості економічного потенціалу підприємства готельного господарства для встановлення напрямів динаміки змін у структурі стресостійкості, що дає змогу виявити наявність диспропорцій у розвитку економічного потенціалу;

– класифікацію стратегій розвитку економічного потенціалу підприємства готельного господарства залежно від рівня стресостійкості економічного потенціалу, яку, на відміну від існуючих, доповнено «стійкою», «адаптивною» та «стресовою» стратегіями, що дозволяє на основі матричного моделювання рівнів стресостійкості компонент економічного потенціалу визначати адаптивні сценарії його розвитку, що забезпечує інформаційне підґрунтя для використання та наявність резервів адаптації підприємства до кризових ситуацій;

набули подальшого розвитку:

– визначення сутності понять «економічний потенціал підприємства готельного господарства» та «стресостійкість економічного потенціалу підприємства готельного господарства», що дозволяє розвинути теоретичне підґрунтя формування концепції розвитку економічного потенціалу підприємства готельного господарства;

– методологічні засади побудови експертної системи прогнозування економічного потенціалу підприємства готельного господарства, що заснована на використанні методів регресійного аналізу і надає змогу визначити прогнозні значення інтегрального показника економічного потенціалу на підставі аналізу тенденцій до його зміни, ідентифікувати та класифікувати множину найвагоміших факторів впливу на економічний потенціал, розробити превентивні заходи щодо збереження та зміцнення економічного потенціалу;

– моделювання процесу управління економічним потенціалом підприємства готельного господарства шляхом побудови імітаційної моделі стресостійкості економічного потенціалу підприємства готельного господарства, яка ґрунтується на розрахунку рівнів стресостійкості, що дає можливість визначити взаємозв'язок між факторами і компонентами, які впливають на рівень спроможності підприємства готельного господарства долати кризові явища.

Теоретичне значення отриманих результатів полягає в дослідженні сутності понять «потенціал», «потенціал підприємства», «економічний потенціал» та «економічний потенціал підприємства», що дозволило поглибити зміст поняття «економічний потенціал підприємства готельного господарства». Автором було удосконалено структуру економічного потенціалу шляхом додавання репутаційної складової, яка відображає конкурентні позиції підприємства на ринку готельних послуг, рівень іміджу закладу та коефіцієнт споживчої лояльності. Досліджено теоретичні та методичні засади формування стресостійкості економічного потенціалу готельного господарства. Сформовано та охарактеризовано методичні підходи до оцінки рівня стресостійкості економічного потенціалу.

Практичне значення одержаних результатів. Слід відзначити розробки автора, які мають практичну цінність та доведені до практичного використання. Розробки та рекомендації автора мають практичне застосування у діяльності:

– ПРАТ «САВОЙ» ГОТЕЛЬ «ВІННИЦЯ» – використано запропоновану авторську методику оцінювання рівня стресостійкості економічного потенціалу для визначення готовності підприємства готельного господарства до кризових умов та подальшого функціонування без суттєвих економічних втрат; розроблено рекомендації щодо ефективного застосування стратегій розвитку економічного потенціалу підприємства готельного господарства за різних типів стресостійкості (довідка від 24.07.2023 № 10);

– ТОВ «ГОТЕЛЬ ПРИВАТ» – використано запропоновано авторську методику оцінювання економічного потенціалу підприємства готельного

господарства, досліджено поточний стан економічного потенціалу підприємства з урахуванням всіх його складових, включаючи фінансові, трудові, виробничо-експлуатаційні, маркетингові та репутаційні аспекти, оцінено результативність використання економічного потенціалу та надано пропозиції щодо підвищення рівня економічної стресостійкості (довідка від 23.01.2023 № 23/01);

– ГО «ВАГ «ХЛІБСІЛЬ»» – апробовано рекомендації з інформаційно-аналітичного та методичного забезпечення процесу управління економічним потенціалом, що дало змогу здійснити інтегральну оцінку всіх складових економічного потенціалу підприємств готельного господарства м. Вінниці з урахуванням їх вагомості. Запропонована імітаційна модель стресостійкості економічного потенціалу дозволила виявити існуючий взаємозв'язок між факторами і компонентами, що впливають на рівень здатності підприємств готельного господарства м. Вінниці протидіяти кризовим ситуаціям та змоделювати для них різні сценарії розвитку (довідка від 20.06.2023 № 7).

Окремі положення дисертаційного дослідження використано в освітньому процесі Вінницького торговельно-економічного інституту Державного торговельно-економічного університету при підготовці матеріалів з дисциплін «Готельна справа», «Економіка готелів та ресторанів», «Менеджмент готелів та ресторанів», а також при підготовці методичних рекомендацій до самостійної роботи та завдань до практичних занять з дисципліни «Готельна справа» (довідка від 15.09.2023 № 01-55/611).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій дослідження. Результати досліджень з теми дисертаційної роботи представлені у вигляді наукових положень, висновків і рекомендацій. Розроблені авторкою і викладені у дисертації наукові положення, висновки та пропозиції мають достатній рівень обґрунтованості. Опрацьовано значну кількість літературних джерел вітчизняних і зарубіжних вчених, здійснено їх аналіз та запропоновано власні підходи до трактування економічних понять, що стосуються економічного потенціалу підприємства.

Дисертаційна робота характеризується науковою глибиною та логічністю. Вівсюк І. О. володіє ґрунтовними знаннями предмета дослідження, а також методології досліджень. Основні положення, висновки та рекомендації теоретичного та практичного характеру є обґрунтованими та достовірними. Результатом проведеного наукового дослідження є досягнення визначеної мети шляхом виконання поставлених дисертанткою завдань, про що свідчать висновки до кожного розділу та дисертації загалом.

Достовірність дисертації підтверджується документами про впровадження у діяльність підприємств готельного господарства, громадської організації, освітній процес Вінницького торговельно-економічного інституту ДТЕУ, а також опублікованими працями та апробацією результатів наукового дослідження на конференціях різного рівня.

У вступі (с. 12-22) обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, предмет, об'єкт та методи дослідження, викладені основні положення наукової новизни та практичної значимості, зазначено перелік публікацій за темою дослідження.

У першому розділі (с.23-62) досліджено поняття «потенціал», «потенціал підприємства» та «економічний потенціал підприємства», що дозволило встановити різницю між цими поняттями та підкреслити важливість трактування поняття «економічний потенціал підприємства» за сферою діяльності підприємств, що ґрунтується на спеціалізації та специфіці поля їх функціонування (с. 23-32) і є умовою авторського трактування сутності поняття «економічний потенціал підприємства готельного господарства» (с. 32-33), запропоновано застосувати медичний термін «стресостійкість», як стан економічного потенціалу готельного підприємства (с.33-35), досліджено концепції структуризації потенціалу підприємства та економічного потенціалу підприємства (с. 36-46), що дозволило визначити основні складові економічного потенціалу та додати до структури економічного потенціалу готельного підприємства репутаційну складову (с. 46-49), досліджено та виокремлено чинники формування економічного потенціалу готельного

господарства (с. 48-50), досліджено методичні підходи до оцінювання економічного потенціалу підприємства, здійснено їх аналіз (с. 51-57), визначено складові та їх показники, що кількісно характеризують рівень економічного потенціалу готельного підприємства (с. 58).

У другому розділі (с. 63-135) здійснено структурно-динамічний аналіз ринку готельних послуг в Україні (с. 63-77), досліджено динаміку показників чинників впливу на формування економічного потенціалу (с. 77-95), досліджено результативність використання економічного потенціалу 95 підприємств готельного господарства за 2017-2022 рр., на основі запропонованої методики в підрозділі 1.3 (с. 95-124), побудовано систему регресійних моделей значень інтегрального показника за допомогою застосування економетричної програми Curve Expert, що дало можливість розрахувати прогнозні значення показника на наступні роки і розробити превентивні заходи щодо збереження та зміцнення економічного потенціалу (с. 124-129), було узагальнено отримані результати щодо визначення рівня економічного потенціалу та проаналізовано їх динаміку за досліджуваний період (с.130-134).

У третьому розділі (с. 136-181) сформовано методичні основи оцінювання стресостійкості економічного потенціалу готельного підприємства, визначено структурні елементи та показники для їх оцінювання (с. 136-140), запропоновано методику, що дозволить оцінити рівень стресостійкості економічного потенціалу готельного підприємства інтегральним методом (с. 141-144). Запропоновану методику було апробовано на 95 підприємствах готельного господарства за даними 2017-2022 рр. (с. 145-162). Ґрунтуючись на отриманих результатах рівня стресостійкості економічного потенціалу, було сформовано три стратегії його розвитку («стресова», «адаптивна» та «стійка») (с. 162-169), на основі рівнів складових методом комбінування було створено сценарії розвитку для кожної стратегії (с. 169-170), для досліджуваних підприємств було запропоновано сценарій розвитку, зважаючи на рівень їх економічної стресостійкості.

Аналіз дисертаційної роботи, розроблених і представлених у ній наукових положень та рекомендацій дозволяє зробити висновок про достатній рівень обґрунтованості згідно зі встановленими вимогами та відповідність дисертації Вівсюк І. О. освітньої-науковій програмі спеціальності 051 – Економіка.

Апробація результатів дисертації. Результати дисертаційного дослідження та її основні положення, що містять наукову новизну, оприлюднені на міжнародних, всеукраїнських та міжвузівських наукових й науково-практичних конференціях, зокрема: XI Міжнародна науково-практична конференція «Туристичний та готельно-ресторанний бізнес в Україні: проблеми розвитку та регулювання» (м. Черкаси, 2020), Innovative development of hotel and restaurant industry and food production: proceedings of I International scientific and practical Internet conference (Prague, Oktan-Print s.r.o., 2020), Міжнародна науково-практична конференція «Теоретичні та практичні аспекти соціально-економічних наукових досліджень» (м. Київ, 2020), Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Світовий та вітчизняний досвід функціонування туристичних дестинацій» (м. Харків, 2020), II Міжнародна науково-практична конференція «Глобалізаційні виклики розвитку національних економік» (м. Київ, 2021), X Міжнародна науково-практична конференція «Соціально-політичні, економічні та гуманітарні виміри європейської інтеграції України» (м. Вінниця, 2022), XIII Міжнародна науково-практична конференція «Туристичний та готельно-ресторанний бізнес в Україні: проблеми розвитку та регулювання» (м. Черкаси, 2022), XI Міжнародна науково-практична конференція «Соціально-політичні, економічні та гуманітарні виміри європейської інтеграції України» (м. Вінниця, 2023), . III Міжнародна науково-практична конференція «Туризм XXI століття: глобальні виклики та цивілізаційні цінності» (м. Київ, 2023), X Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Гостинність, сервіс, туризм: досвід, проблеми, інновації» (м. Київ, 2023).

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри туризму та рекреації Державного торговельно-економічного університету і кафедри туризму та готельно-ресторанної справи Вінницького торговельно економічного інституту Державного торговельно-економічного університету: «Управління репутацією туристичної дестинації» (номер державної реєстрації 0121U111296) – удосконалено методологію управління економічним потенціалом підприємства готельного господарства, що дозволяє за допомогою розробленої методики дослідити поточний стан економічного потенціалу підприємства готельного господарства з урахуванням усіх його складових, включаючи фінансові, трудові, виробничо-експлуатаційні, маркетингові та репутаційні аспекти, оцінити результативність використання економічного потенціалу та надати пропозиції щодо підвищення рівня економічної стресостійкості; удосконалено структуризацію економічного потенціалу підприємства готельного господарства шляхом додавання репутаційної складової; розроблено систему показників-індикаторів для оцінки економічного потенціалу підприємства готельного господарства (довідка від 11.10.2023 №1823/24); «Конкурентоспроможність закладів ресторанного господарства: теоретичні та прикладні аспекти» (номер державної реєстрації 0121U100369) – запропоновано інформаційно-аналітичне забезпечення процесу управління економічним потенціалом закладів тимчасового розміщення й організації харчування та розроблено стратегії розвитку економічного потенціалу (довідка від 15.09.2023 № 01-55/612).

Особистий внесок здобувача полягає у виборі теми дисертації, обґрунтуванні та формулюванні мети, об'єкта, методів досліджень, визначенні завдань наукового дослідження, проведенні теоретичного обґрунтування та обробленні й аналізі даних, формулюванні висновків. Дослідження авторкою сутності економічного потенціалу підприємства дозволило удосконалити методику оцінювання та сформувати портфель показників для оцінки рівня економічного потенціалу (низького, середнього, достатнього, високого та дуже

високого). На основі фактичних даних щодо рівня економічного потенціалу, було побудовано регресійні моделі за допомогою застосування економетричної програми Curve Expert, що дасть можливість підприємству готельного господарства розрахувати прогностичні значення показника на наступні роки і розробити превентивні заходи щодо збереження та зміцнення економічного потенціалу. Запропоновано методику оцінювання рівня стресостійкості, що визначається інтегральним методом на основі трьох інтегральних показників, які відображають рівні фінансової стресостійкості, операційної стресостійкості та репутаційної стресостійкості. Автором на основі отриманих результатів рівня стресостійкості економічного потенціалу, сформовано три стратегії розвитку: «стресова», «адаптивна» та «стійка». Запропоновані стратегії розвитку економічного потенціалу ґрунтуються на комбінуванні рівнів складових стресостійкості економічного потенціалу. Зважаючи на масив отриманих результатів сценарії подальшого розвитку підприємств готельного господарства: для стратегії «стресова» – 4 сценарії, для стратегії «адаптивна» – 19 сценаріїв та для стратегії «стійка» – 4 сценарії відповідно.

Порівняльна характеристика предмета дисертаційної роботи з аналогічними роботами.

Попередньо захищені дисертації за спорідненою тематикою:

1. Сегеда І. В. Організаційне забезпечення управління готельним господарством регіону. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова. м. Харків, 2018; ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», Міністерство освіти і науки України. м. Івано-Франківськ, 2018.

2. Бірюкова Ю. А. Управління розвитком туристичного готельного бізнесу в Україні. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 – Економіка. Київський національний університет технологій та дизайну. м. Київ, 2021.

3. Полчанінова І.Л. Управління розвитком регіонального готельного комплексу. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова. м. Харків, 2014.

Відмінність наукових положень дисертаційної роботи від попередньо захищених дисертацій полягає в тому, що напрями та завдання дисертаційного дослідження Вівсюк І.О. не співпадають із вищезазначеними дисертаційними роботами, різним є предмет та об'єкт дослідження, а особистий внесок визначено у науковій новизні одержаних результатів.

Відповідність дисертації вимогам, що представляються до дисертацій на здобуття ступеня доктор філософії. Дисертаційна робота Вівсюк І. О. на тему «Економічний потенціал підприємства готельного господарства» (науковий керівник: доктор економічних наук, професор Роскладка Н.О.) є завершеною науковою працею, в якій отримано нові обґрунтовані результати. Дисертаційну роботу виконано на достатньо високому рівні, її результати мають наукову новизну і практичну значимість. Основні положення дисертаційної роботи опубліковані в наукових фахових виданнях, оприлюднювались на науково-практичних конференціях. Дисертаційне дослідження відповідає обраній темі, розкриває її суть та підтверджує, що автором повністю вирішено поставлені у роботі завдання.

ВИСНОВОК:

Розглянувши дисертацію Вівсюк Ірини Олександрівни на тему «Економічний потенціал підприємства готельного господарства» та наукові публікації, в яких висвітлені основні наукові результати дисертації, визначивши особистий внесок у всіх зарахованих за темою дисертації наукових публікаціях із співавторами, а також за результатами публічної презентації результатів наукових досліджень на кафедрі готельно-ресторанного бізнесу, вважаємо, що робота актуальна, являє собою самостійно виконану наукову працю, має наукову новизну та практичну цінність.

Всі ідеї, наукові концепції та матеріали наукових досліджень розроблені та виконані здобувачем особисто, не містять текстових запозичень інших авторів без посилання на джерело. Всі публікації та дисертаційна робота виконані Вівсюк І. О. із дотриманням принципів академічної доброчесності.

Дисертаційна робота на здобуття ступеня доктор філософії відповідає наказу МОН України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» № 40 від 12 січня 2017 року та вимогам, передбаченим «Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року.

**Головуюча на засіданні кафедри
готельно-ресторанного бізнесу ДТЕУ,
д-р екон. наук, професор**

Маргарита БОЙКО